

Valtuustoaloite varhaiskasvatuksen palveluseteliin liittyen

Valtuusto 13.12.2023 § 90

Valtuuston kokouksessa jätettiin yksi valtuustoaloite. Otto Suhonen (kesk.), Mira Lappalainen (Peruss.) ja Sanna Pasanen (Vihr.) ja sekä 23 allekirjoittajaa esittävät valtuustoaloitteessa, että varhaiskasvatuksen palvelusetelin arvossa huomioitaisiin jatkossa yksityisen päiväkodin tarjoaman palvelun laatumittarit. Mittarina tulisi olla ainakin koulutukseltaan pätevien varhaiskasvatuksen opettajien osuus.

Päätös

Aloite lähetettiin kunnanhallitukselle valmisteltavaksi.

Sivistyslautakunta 22.08.2024 § 48
1498/00.02.00.02/2023

Valtuutetut Otto Suhonen, Mira Lappalainen ja Sanna Pasanen sekä 22 muuta allekirjoittajaa jättivät 13.12.2023 valtuustoaloitteen, jonka mukaisesti Nurmijärven kunnan tulee selvittää laatumittareiden käyttöönotto osaksi yksityisen varhaiskasvatuksen palvelusetelin arvon laskentaperusteita.

Valtuustoaloitteen mukaan Nurmijärvellä varhaiskasvatuksesta merkittävän osuuden järjestävät yksityiset palveluntuottajat. Nurmijärven kuntastrategian mukaan kunta varmistaa ”laadukkaat varhaiskasvatus- ja opetuspalvelut riittävän ja ammattitaitoisen henkilöstön avulla”.

Valtuustoaloitteen mukaan on strategian tavoitteen toteutumiseen kiinnitettävä yhä enemmän huomiota myös yksityisen palvelutuotannon osalta.

Valtuustoaloitteessa esitetään, että varhaiskasvatuksen palvelusetelin arvossa huomioitaisiin jatkossa yksityisen päiväkodin tarjoaman palvelun laatumittarit. Näin voitaisiin kannustaa palveluntarjoajia panostamaan henkilöstön rekrytointiin, kiinnittämään huomiota houkuttelevuuteensa työnantajana ja kehittämään varhaiskasvatuksen laatua.

Valtuustoaloitteessa esitetään, että jatkossa kunnan palvelusetelin arvon laskennassa jokin osuus setelin arvosta määräytyisi kyseisen päiväkodin varhaiskasvatuksen laatumittareiden perusteella. Valtuustoaloitteessa esitetään, että valmistelussa etsitään kelpoisten työntekijöiden määrän lisäksi muita mittareita laadun tarkastelemiseksi. Lisäksi valittujen mittareiden tulisi olla mitattavissa säännöllisesti ja vertailukelpoisesti ensisijaisesti päiväkotikohtaisesti, toissijaisesti palveluntuottajakohtaisesti.

Taustatietoja varhaiskasvatuksen palvelusetelistä

Kunta voi järjestää varhaiskasvatuslain 10 a §:n mukaan varhaiskasvatuspalveluita mm. antamalla palvelunkäyttäjälle sosiaali- ja terveydenhuollon palvelusetelistä annetun lain (569/2009) mukaisen palvelusetelin. Kunta sitoutuu tällöin maksamaan palvelun käyttäjän palvelujen tuottajalta

hankkimat palvelut setelin arvoon asti. Kunta asettaa palvelusetelin arvon ja hyväksyy yksityiset palvelusetelipalvelun tuottajat järjestelmän piiriin.

Palvelusetelin käyttöön sisältyy asiakkaan oma valinnanvapaus. Asiakkaalla on oikeus valita kunnan hyväksymistä tuottajista se palveluntuottaja, jonka palveluita hän haluaa ao. palvelussa käyttää. Palveluntuottajaksi voidaan valita toimija, jotka täyttävät palvelusetelistä annetun lain 5 §:n mukaiset edellytykset. Asiakkaalla on myös oikeus kieltäytyä hänelle tarjotusta palvelusetelistä, jolloin kunnan tulee ohjata hänet kunnan muilla tavoin järjestämien palvelujen piiriin.

Kunnat myöntävät sekä tasasuuruisia että tulosidonnaisia palveluseteleitä. Yleensä setelin arvosta vähennetään laskennallinen perheen omavastuuosuus ("asiaksmaksu"). Kyseinen toimintamalli on käytössä myös Nurmijärvellä sivistyslautakunnan hyväksymän varhaiskasvatuksen palvelusetelisääntökirjan mukaisesti. Tulosidonnaisen palvelusetelin arvo vaihtelee huoltajien tulojen mukaan. Tulosidonnaisen palvelusetelin osalta kunnat pyrkivät siihen, että huoltajien maksettavaksi jäävä omavastuuosuus noudattelisi vastaavaa maksua kuin kunta perisi varhaiskasvatuksesta, mikäli lapsi olisi kunnan toteuttamassa varhaiskasvatuksessa. Tulosidonnaisuudella pyritään siihen, että palvelusetelin valintaa ei merkittävästi rajoittaisi perheen tulotaso, vaihtoehto olisi yhdenvertainen kaikille perheille. Tulosidonnainen palveluseteli riippuu huoltajien tuloista ja mahdollisista muista lisäkertoimista lapsen iän ja tuen tarpeen mukaisesti. (Selvitys kotihoidontuen ja yksityisen hoidon tuen kuntalisistä ja niiden maksatusperusteista sekä palvelusetelistä 2024, Kuntaliitto.)

Tulosidonnaisen palvelusetelin arvon määrittely perustuu Nurmijärvellä varhaiskasvatuksen asiakasmaksulain mukaisiin tulorajoihin ja periaatteisiin.

Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelusetelistä annetun lain 5 §:n kohdan viisi mukaan palveluntuottajan tulee täyttää "kunnan erikseen asettamat asiakkaiden tai asiakasryhmien tarpeisiin, palvelujen määrään tai laatuun tai kunnan olosuhteisiin liittyvät taikka muut vastaavat vaatimukset". Nämä kunnan erikseen asettamat vaatimukset määritellään palvelusetelin sääntökirjassa. Mikäli palveluntuottaja ei täytä sääntökirjassa määriteltyjä ehtoja, tuottaja ei voi toimia palvelusetelitoimijana. Sääntökirjoissa olevat vaatimukset ovat kuntakohtaisesti päätettyjä.

Sivistys- ja hyvinvointitoimiala on valmistellut aloitteeseen seuraavan vastauksen:

Nurmijärvellä käytössä olevan tulosidonnaisen palvelusetelin arvoon vaikuttaa huoltajien ja palveluntuottajan välisessä palvelusopimuksessa sovittu palveluntarve. Palvelusetelin enimmäisarvosta vähennetään asiakkaalle asiakasmaksulain mukainen tulotietoihin perustuva asiakasmaksu ja jäljelle jäävä summa on asiakkaan palvelusetelin arvo. Palvelusetelin arvo määräytyy lapsen iän, lapsen varhaiskasvatusajan, perheen koon ja lapsen kanssa samassa taloudessa asuvien tulojen mukaan. Nurmijärvellä kunnallisessa varhaiskasvatuksessa asiakasmaksulain mukaisesti käytössä oleva sisaralennus koskee myös palvelusetelistä tehtävää päätöstä. Huoltajilla on ilmoitusvelvollisuus perheensä koskevissa muutoksista Nurmijärven kunnalle. Väärin perustein maksettu palveluseteliarvo peritään tarvittaessa takaisin.

Tulosidonnaisesta palvelusetelistä tehdään viranhaltijapäätös, joka osoitetaan asiakkaalle. Päätös on henkilökohtainen, kyseisen lapsen varhaiskasvatuksen tarpeeseen osoitettu.

Palvelusetelijärjestelmä on suunniteltu huomioimaan perheiden yksilölliset olosuhteet ja tarpeet. Laatumittareiden käyttö saattaisi johtaa tilanteisiin, joissa palvelusetelin arvo ei enää toteudu perheiden taloudellisten tilanteiden tai lasten tarpeiden mukaisesti, mikä osaltaan heikentäisi järjestelmän oikeudenmukaisuutta.

Mikäli laatumittarit otettaisiin käyttöön yksityisten palveluntuottajien laadun arvioinnissa, laatumittarit tulisi ottaa käyttöön samanaikaisesti koko kunnan varhaiskasvatuspalvelut kattaen Kuntaliitolta pyydetyn kannanoton mukaisesti. Palvelusetelipäiväkotien lisäksi laatumittarit tulisi ottaa käyttöön myös muussa yksityisessä ja kunnallisessa varhaiskasvatuksessa. Laatumittareiden luotettava ja tasapuolinen soveltaminen vaatisi laajaa seuranta- ja arviointia. Tämä todennäköisesti kasvattaisi merkittävästi hallinnollista työtä sekä kunnalle että yksityisille palveluntuottajille mahdollisesti ilman hyötyä palvelun käyttäjälle.

Kunnan velvollisuus ja tehtävä on ohjata, neuvoa sekä valvoa yksityisten palveluntuottajien varhaiskasvatuspalveluiden järjestämistä. Nurmijärvellä tarkistetaan sivistyslautakunnan päätöksellä vuosittain palvelusetelisääntökirja, johon kirjataan sekä päivitetään yksityisten palveluntuottajien varhaiskasvatuspalveluiden laatua määrittelevät tekijät. Sivistyslautakunnan 13.6.2024 (§42) hyväksymässä varhaiskasvatuksen palvelusetelisääntökirjassa tarkennetaan 1.8.2024 alkaen seuraavia laatuun vaikuttavia asioita valtuustoaloite huomioiden:

- Mikäli Nurmijärven kunnan tietoon tulee palautteita tai huomautuksia palveluntuottajan toiminnasta tai viranomaisen suorittaman valvonnan yhteydessä havaitaan puutteita varhaiskasvatuksen laadussa, niin kunnalla on oikeus aloittaa huomautus- ja varoitusmenettely
- Asiakaskyselyiden merkitys laadun kriteerinä (palveluntuottajan sekä kunnan kyselyt ja niiden raportointi sekä edelleen laadun arviointi ja kehittäminen)
- Henkilöstön työolosuhteiden sekä täydennyskoulutukseen liittyvät vaatimukset sekä palveluntuottajan vastuu kelpoisen henkilöstön rekrytoinnista varhaiskasvatuslain mukaisesti
- Tarkennus varhaiskasvatusyksikön aukioloaikoihin
- Palveluntuottajan vastuu lapsen tuen toteuttamisesta sekä sen valvonnasta

Pääministeri Orpon hallitusohjelma sisältää kirjauksen varhaiskasvatuksen palvelusetelilainsäädännön uudistamisesta. Hallitusohjelman mukaan varhaiskasvatuksen palvelusetelitä koskeva lainsäädäntö siirretään opetus- ja kulttuuriministeriöön, kuten varhaiskasvatuslakia uudistettaessa oli tavoitteena. Hallitus haluaa tukea yksityisen varhaiskasvatuksen toimintaedellytyksiä. Tavoitteena on, että yhä useampi perhe voisi valita erilaisten varhaiskasvatusmuotojen välillä tasapuolisemmin. Opetus- ja kulttuuriministeriö on käynnistynyt varhaiskasvatuslain muutoksen valmistelun asian osalta. Arvioitu lainvalmistelun esittelyn ajankohta on marraskuussa 2024.

Selvityksen perusteella todetaan valtuustoaloitteeseen liittyen seuraavaa:

- Valtuustoaloitteessa esitetty tavoite varhaiskasvatuksen laadun parantamiseksi on tärkeä ja kannatettava. Nykyisessä, henkilökohtaisiin päätöksiin perustuvassa palvelusetelijärjestelmässä laatumittareiden käyttöönotto palvelusetelin arvoon vaikuttavana tekijänä ei ole toteuttamiskelpoinen ilman, että vaarannetaan järjestelmän perimmäinen oikeudenmukaisuus ja toimivuus.
- Nurmijärven kunta on tarkentanut merkittävästi palvelusetelipäiväkotien laadun valvontaan liittyviä laatukriteerejä 1.8.2024 voimaan astuvassa varhaiskasvatuksen palvelusetelisääntökirjassa sivistyslautakunnassa 13.6.2024 § 42 tehdyn päätöksen mukaisesti.
- Opetus- ja kulttuuriministeriö käynnistämä valmistelu varhaiskasvatuslain muutoksesta palvelusetelin osalta on keskeneräinen.

Esittelijä

Sivistysjohtaja

Esitys

Sivistyslautakunta päättää antaa kunnanhallitukselle ja edelleen valtuustolle esittelytekstin mukaisen vastauksen valtuustoaloitteeseen.

Valmistelija

Varhaiskasvatuspäällikkö Marianna Kokko puh. 040 317 2201

Päätös

Esitys hyväksyttiin.